

деяких видів наявна прикоренева розетка. Стосовно типу плоду, то домінують сім'янка (9) та біб (3). За типом живлення усі рослини є автотрофами.

Встановлено, що за відношенням до вологи переважають – мезофіти (21); за відношенням до температури – теплолюби (16); за відношенням до ґрунту – нітрофіли (17); за відношенням до світла – геліофіти (12). За класифікацією життєвих форм за Раункієром домінують гемікриптофіти (11), але також виявлені інші життєві форми.

Аналізуючи ценотичні групи рослин, ми зробили висновок, що домінуючими є сегетальні рослини (11), менше рудеральних (9), а також є рослини які не мають чіткої приуроченості (3).

Дослідження біоморфологічних та екологічних особливостей синантропних рослин дають нам змогу визначити приналежність видів до тієї чи іншої родини; встановити залежність росту і розвитку рослин від екологічних факторів; визначити народногосподарське значення цих рослин.

На ріст рослини також впливають загально-кліматичні умови досліджуваної території, ґрунти та їх водний режим тощо.

Видовий склад флори досліджуваного нами мікрорайону з плином часу зазнає змін, цей процес відбувається під впливом комплексного поєднання природних і антропогенного факторів.

Література

1. Синантропізація рослинного покриву України (м. Переяслав-Хмельницький, 27-28 квітня 2006). – Тези наукових доповідей. – Київ, Переяслав-Хмельницький, 2006. – 240 с.
2. Абрамова Лариса Михайловна. Синантропізація растительности: закономерности и возможности управления процессом (На примере Республики Башкортостан): Дис. ... д-ра биол. наук : 03.00.05, 03.00.16 / Абрамова Лариса Михайловна. – Уфа, 2004. — 430 с.

МОРФОМЕТРИЧНІ ПАРАМЕТРИ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО (*QUERCUS ROBUR L.*) В УМОВАХ СМТ АРТЕМІВКИ ЧУТІВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Густодим І.М., Власенко Н.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Важливим резервом оздоровлення життєвого простору за сучасної екологічної ситуації вченими і спеціалістами визнається більш широке використання потенційних можливостей зелених насаджень, як одного із засобів біологічного захисту оточуючого середовища. Одними з них є дубові насадження [8].

Діброви по праву вважаються основним багатством лісів України. Деревина дуба, володіючи високими технічними якістьми, має виключно широке різноманітне застосування [4]. Дефіцитність її зростає з року в рік, і це ставить дуб на одне з перших місць при відновленні лісів. Цінність дібров не вичерпується деревною сировиною. Дубові ліси, що виростають головним чином в лісостепі і степу, де лісистість території невелика, набувають величезного захисного і водозахисного значення, вони сприяють збереженню і поліпшенню природного середовища, виконують важливу оздоровчу роль. А тому, враховуючи велике і різноманітне значення діб-

ров в господарській діяльності людини, охороні популяції дубів, відновленню і раціональному їх використанню приділяється в даний час найсерйозніша увага [8].

Дуб звичайний (*Quercus robur* L.) - могутнє листопадне дерево родини букових (Fagaceae), що досягає 40-50 м у висоту й 2 м у діаметрі, існує 1000 і більше років. Корінь стрижневий, потужний, широко розгалужений; крона – добре розвинена, розкидиста, шатроподібна, з міцними гілками і товстим стовбуром. Кора в молодих пагонів гладка, ледве опушена, оливково-бура, у старих – сіро-бура, у тріщинах. Листки – чергові, прості, короткочерешкові, перистолопатеві, темно-зелені, блискучі з виступаючими жилками. Листкорозміщення чергове. Квітки маленькі, непоказні, одностатеві. Рослина однодомна. Плід – горіх (жолудь) голий, бурувато-коричневий на довгій плодоніжці. Жолудь розміщений у плюсці [1, 2, 3, 6].

Дуб відноситься до теплолюбних порід, відносно світлолюбивий, часто страждає від пізніх весняних приморозків, входить у групу мезофітних, мезотрофних представників.

Цвітіння дуба звичайного починається зазвичай з 30 – 40-річного віку і співпадає з розпусканням листя. Квітує в кінці квітня – початку травня, плоди – жолуді, дозрівають у вересні. Листя починає опадати у першій половині жовтня [4, 5].

Виявлено, що морфометричні показники дуба звичайного в околицях смт. Артемівни Чутівського району Полтавської області дуже варіюють. Так, довжини пластинки варіює від 18 см до 3,2 см, ширина – від 9,2 см до 1 см; довжина черешка варіює від 1 см до 0,3 см, ширина – від 0,3 см до 0,1 см. Максимальні показники пластинки листка були: довжина – 10,32 см; ширина – 3,78 см; а черешка – довжина 0,57 см; ширина – 0,2 см.

Досліджуючи морфологічну мінливість стовбура дуба, ми можемо зробити висновок, що на висоті 1 м найменший діаметр стовбура дуба становить 1,65 м, найбільший – 3,45 м, а середнє його значення становить $2,503 \pm 2,7$ (коефіцієнт варіації 10,8; достовірність середньої 0,8) (рис .1.).

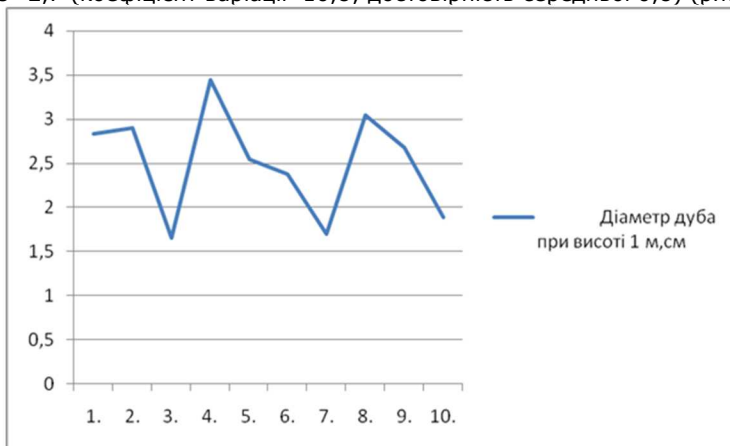

Рис. 1. Діаметр дуба на висоті 1 м

Аналіз вимірювань розмірів плодів, показав, що вони досить мінливі. Так, довжина жолудя варіює від 3,7 см до 1,5 см (коефіцієнт варіації

23; достовірність середньої 0,1), ширина – від 2,0 см до 1,2 см (коефіцієнт варіації 23; достовірність середньої 0,1). Щодо плюски, то довжина варіює від 1,6 см до 0,5 см (коефіцієнт варіації 44; достовірність середньої 0,1), ширина – від 2,0 см до 0,7 см (коефіцієнт варіації 23; достовірність середньої 0,1). Максимальні показники : жолудя – довжина 2,6 см, ширина 1,3 см; плюски – довжина 0,9 см, ширина 1,3см (табл. 1).

Таблиця 1.

Розміри плодів дуба звичайного

№/№	Плід (жолудь)		Плюска	
	Довжина, см	Ширина, см	Довжина, см	Ширина, см
1.	3,5	1,7	1,2	1,7
2.	3	1,5	1	1,5
3.	2	1,4	1	1,4
4.	2	1	0,7	1
5.	3,5	1,5	1	1,5
6.	3,7	2	1,5	2
7.	2,5	1	0,7	1
8.	3	1,5	1	1,5
9.	2	1	0,7	1
10.	2,3	1,2	1,6	1,2
11.	1,5	0,7	0,5	0,7
12.	2,5	1	0,7	1
13.	2	1,5	1	1,5
14.	3,2	1,6	1	1,6
15.	3	1,8	1,2	1,8
16.	2,2	1,3	0,7	1,3
17.	3,3	1,3	1	1,3
18.	2,7	1,5	0,8	1,5
19.	2	1,2	0,5	1,2
20.	2,5	1,2	1,5	1,2

В умовах посиленого антропогенного впливу спостерігається деградація дубових лісостанів і зниження їх середовищевірних функцій. Першою і найсуттєвішою проблемою є об'єднання дубових лісів у господарські секції за режимом експлуатації (введені в розрахунок, зняті з розрахунку) та продуктивності (класи бонітету) без урахування походження. Тому, при веденні господарства в приміських лісах необхідно враховувати стан і ступінь їх антропогенної порушеності. Систему організації господарства в дубових лісах необхідно змінити, а вік рубок переглянути, значно знизивши його для всіх порослевих дубняків. Високопродуктивні природні дубняки та кращі культури мають вирощуватися з обігом 160-200 років, бо лише в цьому разі можна розраховувати на одержання великомірної (понад 60 см) високоякісної дубової фанерної деревини. При цьому в багатьох випадках розумно орієнтуватися на вибіркве господарство, з відбором дерев у рубку за цільовим діаметром [7].

Отже, дуб звичайний представляє собою цінний і деревний вид флори України і Полтавщини зокрема. В умовах дослідженого району він має досить велику мінливість морфометричних параметрів, що дозволяє виду пристосуватися до мінливих умов існування. Особливо ця властивість корисна в сучасних умовах значного антропогенного впливу на довкілля та розв'язання проблем дубових насаджень.

Література

1. Вакулюк П.Г. Оповіді про дерева / П.Г. Вакулик. – К. : Урожай, 1991. – 296 с.
2. Гродзінський А.М. Лікарські рослини : Енциклопедичний довідник /А.М. Гродзінський. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1990. – 544 с.
3. Єлін Ю.Я. Дари лісів / Ю.Я. Єлін, М.Я. Зерова. – К. : Урожай, 1979. – 392 с.
4. Носаль І.М. Від рослини – до людини : Розповіді про лікувальні та лікарські рослини України / І.М. Носаль. – К. : Веселка, 1993. – 1993. – 606 с.
5. Пятницький С.С. Курс дендрологи / С.С. П'ятницькій. – Харьков, Изд-во ун-та, 1960. – 234 с.
6. Рябчук В.П. Дари лісу. Довідник / В.П. Рябчик. – Львів : Світ, 1991 – С. 156.
7. Попков М.П. Проблеми дубових насаджень / М.П. Попков, Л.І. Полякова // Лісовий і мисливський журнал. – 2000. – № 1.- С. 10-12.
8. Шадрин Г.Г. Озеленение сельских поселков / Г.Г. Шадрин. – М. : Моск. рабочий, 1976. – 176 с.

РАРИТЕТНА ЦІННІСТЬ ФІТОБІОТИ ЗАМГЛАЙСЬКОЇ ПРАДОЛИНИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Карпенко Ю.О.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Проблема оптимізації природно-заповідної мережі окремих природних регіонів з досить збереженими природними складовими є важливою на сучасному етапі для розбудови елементів екологічної мережі, створення осередків значної площі як модельних кластерів, як умова формування засад збалансованого природокористування і ренатуралізації території. Не виключенням виступає і територія ландшафтного заказника загальнодержавного значення (далі ЛЗЗ) «Замглай», що знаходиться у Ріпкинському